

א. **שעשאני ישראל** [ויש שגרסו: שלא עשני גוי]. (57)

ענהו רבי חייא: מברך **שלא עשאני עבד**.

ב. **שלא עשאני אשה**.

ג. **שלא עשאני בור** [עם הארץ].

רב אחא בר יעקב שמעיה לבריה דהוה קא מברך [שמע בנו שמברך ברכת] **שלא עשאני בור**. אמר ליה: כולי האי נמי אתה מוסיף לברך ולשבח עצמך שאינך עם הארץ! (58) ודאי אין לברך כלל ברכה זו.

אמר ליה בריה: ואלא אם כן, שאינו מברך ברכה זו, מאי מברך להשלים שלש ברכות שאמר רבי מאיר שחייב אדם לאמרם בכל

ומקשינן: למה צריך לברך שלא עשאני עבד, הרי עבד היינו אשה, שאשה מחוייבת במצוות כמו עבד, ועל זה הרי מברך שלא עשאני אשה ומדוע צריך שתי ברכות על ענין זה?

ומשני: עבד זיל מזולזל הוא טפי מאשה, α-מ לכן צריך לברך על ענין זה ברכה בפני עצמה.

תנו רבנן: חלזון, זהו תוארו: מראה גופו דומה לים, וברייתו [תבנית דיוקנו] דומה

ובן חורין שהכל נכלל בברכה שעשני ישראל, ולכן תיקנו בלשון שלילה שיברך שלש ברכות על כל חסד בפני עצמו.

והמגן אברהם [מו ט] חולק וסובר שאם בירך שעשני ישראל יכול לברך את שני הברכות שלא עשני עבד ואשה. והמשנה ברורה [טו] מזהיר שלא יברך שעשני ישראל שיש לחוש לדעת הב"ח. והט"ז [שם ד] תירץ שאם יברך בלשון חיובי שעשני ישראל ובן חורין יהא משמע שיש חיסרון בכריאת הגויים והעבדים וזה אינו נכון, לכן תיקנו את הנוסח שיברך על שהוא זכה להברא במעלה נוספת.

58. רש"י. ועוד פירש שהברכה היא על שנברא מחוייב בתוספת מצוות מעבד ואשה, אבל בור חייב בכל המצוות וכן פירשו התוס'. והוסיף הקרן אורה שעל דבר שתלוי בבחירה אי אפשר לברך שלא עשני בור שאינו בידי שמים. ובאמת הב"ח [מו] כתב סברא זו ביחס לגר שלא יברך שעשני גר כיון שתלוי בבחירתו הטובה, אבל הרמ"א [מו ד] פסק שיברך שעשני גר.

לברך כשלא נהנה, טעות. והשו"ע [מו ח] פסק שיברך בלא שם והרמ"א כתב שיברך בשם ומלכות. ובודאי שעיקר התקנה היתה שיברך בשעה שנהנה [ושלש ברכות אלו לא שייך שעת מעשה] ורק מפני נקיות ידיים וכן מפני עמי הארץ נהגו לברך כולם בבית הכנסת ראה טור ושו"ע [מו ב].

עוד כתב רבנו גרשום שהגמרא באה לומר ששלש ברכות אלו הם מכלל המאה ברכות. והיינו שאין צריך מאה ברכות הנאה, או שבח על מעשה שבא לידו אלא גם ברכות אלו בכלל המאה ברכות.

57. כך גירסת רי"ף ורמב"ם וכל הפוסקים. והקשה הב"ח [מו] למה תיקנו ברכות אלו בלשון שלילה שלא עשני, ולא כשאר ברכות שהם בלשון חיוב על מה שנתן לנו? והביא תירוצו משום שאי אפשר לברך בלשון חיוב על שעשני ישראל ובן חורין כיון שאמרו חז"ל נוח לו לאדם שלא נברא. והב"ח תירץ שאם יברך שעשני ישראל שוב לא יוכל לברך שעשני איש

לדג⁽⁵⁹⁾, ועולה מן הארץ אחד לשבעים שנה, וברדמו צובעין פתילי תכלת, ולפיכך, כיון שאינו עולה אלא אחת לשבעים שנה, דמיו יקרים.

תניא, אמר רבי נתן: אין לך כל מצוה קלה שכתובה בתורה שאין מתן שכרה בעולם הזה⁽⁶⁰⁾ ובעולם הבא, אבל איני יודע כמה שכרה. צא ולמד ממצות ציצית, שנחשבת מצוה קלה שהיא רק עשה⁽⁶¹⁾.

מעשה באדם אחד שהיה זהיר⁽⁶²⁾ במצות ציצית. אירע ששמע אותו אדם שיש זונה אחת בכרכי הים שנוטלת ארבע מאות זהובים בשכרה. שיגר לה ארבע מאות זהובים וקבע לה זמן שיבוא אצלה, כשהגיע

זמנו בא וישב על הפתח, נכנסה שפחתה ואמרה לה אותו אדם ששיגר לך ארבע מאות זהובים בא וישב על הפתח, אמרה היא: יכנס! וכנס, הציעה לו שבע מטות זו גבוהה מזו שיש של כסף, ואחת של זהב, ובין כל אחת ואחת פולם של כסף, ולמטה העליונה היה סולם של זהב. עלתה וישבה על גבי המטה העליונה כשהיא ערומה, ואף הוא עלה לישב ערום כנגדה.

נעשה נס ובאו ארבעת ציציותיו וטפחו לו על פניו, מיד נשמט ממיטות אלו וישב לו על גבי קרקע, ואף היא נשמטה וישבה על גבי קרקע, אמרה לו: גפה של רומי, נשבעת אני בחיי המלך, שהוא שרה של רומי, שאיני מניחתך עד שתאמר לי מה מום ראית

להצילו מהחטא, ששכר מצוה ממש בהאי עלמא ליכא, ולשון כזה מצינו במשנה באבות "שכר מצוה מצוה".

61. כך פירש רש"י, וכתב הרש"ש שאי אפשר לפרש כאן כמו המשנה בסוף חולין: מצוה קלה שהיא כאיסור ופירש רש"י שם שאין בה חיסרון כיס, שהרי על תכלת אמרין לעיל שדמיו יקרים, ודימו את זה לחותם של זהב [מג ב].

והשפת אמת פירש שהכונה היא למצות הסתכלות בציצית, שבזה היה זהיר אותו אדם ולכן זכה שטפחו לו הציציות על פניו להצילו מהחטא. ובכך יהודע פירש שהיא מצוה קלה לקיום, שאין צריך בשעת קיומה לשמור על גוף נקי.

62. האלשיך [סוף פרשת שלח] כתב שהדגישו כאן חז"ל שסגולת מצות ציצית לזכור ולעשות המצוות, היא דוקא במי שזהיר בה. וכתב הקרן אורה שאפילו שהיה אותו אדם במעלה גדולה

59. הנודע ביהודה [תניינא או"ח ג] הקשה איך צובעים את הציצית מחילזון הרי אינו טהור ואינו מן המותר בפוך? ובאמת הר"ן בחידושו לראש השנה [כו ב] מסתפק אם בכל המצוות צריך שיהיו מן המותר בפוך אבל, הרמ"א [תקפו א] פסק ששופר מבהמה טמאה פסול. ויש שתירצו לפי מה שכתב הרמב"ן [שמות ל כג] על מור מסמני הקטרת, שאף שהוא יוצא מבעל חי הוא טהור. והחתם סופר [או"ח לט] דן שצבע הוא חזותא בעלמא ואין בו פסול משום שאינו מותר בפוך.

וכל הקושיא הנ"ל היא משום שנקטו כרש"י בסנהדרין [צא א] שחילזון זו תולעת, ולשון רש"י כאן שעולה מן הארץ, אבל כרש"י כאן משמע שתבניתו כדג וברש"י מגילה [ו א] כתב שעולה מן הים להרים והיעב"ץ כתב על מה שכתב רש"י כאן שעולה מן הארץ היינו מקרקע הים, ואם כן יכול להיות שהוא דג טהור.

60. כתב השפת אמת ששכרה בעולם הזה היינו

משום שעיניך נתת באחד מן התלמידים ואין מקבלין גרים לשם אישות הוציאה כתב מידה [הוא הכתב שקיבלה מאותו אדם שלמד בישיבה זו], ונתנה לו, וסיפרה לו את כל המאורע שלשם שמים היא מתגיירת לפי ששמעה מאותו תלמיד נס גדול של סגולת מצות ציצית שטפחו לו ארבעת ציציותיו על פניו, כיון ששמע כך, אמר לה: לבי זכי במקחך!

הלכה ונתגיירה, ונישאה לאותו תלמיד, ואותן מצעות של כסף וזהב שהציעה לו בתחילה באיסור — הציעה לו עתה בהיתר, וזה היה מתן שכרו בעולם הזה⁽⁶⁴⁾, ולעולם הבא איני יודע כמה מתן שכרה של מצוה.

אמר רב יהודה: טלית שאולה, עד שלשים יום פטורה מן הציצית שצריך שיהא הבגד שלו, דדרשינן "כסותך" ולא של אחרים⁽⁶⁵⁾, מיכן ואילך, אף על פי שאולה היא, חייבת בציצית, מדרבנן.

תניא נמי הכי גבי מזוזה: הדר בפונדקו [בית שלנים בו עוברים ושבים] בארץ ישראל, והשוכר בית בחוץ לארץ, כל

בי שלכך נשמטת וירדת! אמר לה, העבודה [נשבע אני] שלא ראיתי אשה יפה כמותך, אלא ישנה מצוה אחת שציוונו ה' אלהינו וציצית שמה, וכתוב בה "אני ה' אלהיכם" שתי פעמים, אחת בתחילת הפסוק האחרון בפרשה ואחת בסופו ללמדך: אני הוא שעתידי ליפרע מן העוברים על מצוותי, ואני הוא שעתידי לשלם שכר לשומרי מצוותי. ועכשיו כשעליתי אליך נדמו עלי ציציותי שטפחו בפני בארבעה עדים המעידים על כך שעתידי ה' להיפרע מעוברי רצונו.

אמרה לו: איני מניחך עד שתאמר לי מה שמך ומה שם עירך ומה שם רבך ומה שם בית מדרשך שאתה למד בו תורה: השיב וכתב לה כל אשר שאלה ונתן בידה.

עמדה אותה אשה וחילקה כל נכסיה, שליש נתנה למלכות שניחוחה להתגייר, ושליש מנכסיה חילקה לעניים, ושליש מכרה ונטלה המעות בידה הויץ מאותן מצעות שאותם לא מכרה אלא לקחה אותן עמה, ובאת לבית מדרשו של רבי חייא, ואמרה לו לרבי חייא: רבי, צוה עלי לתלמידך ויעשוני גיורת⁽⁶³⁾, אמר לה: בתי, שמא לא באת להתגייר אלא

מקבלים אותם וכאן הרי חילקה כל נכסיה ובודאי שמותר לגיירה.

64. בשיחות הגר"ח שמואלביץ [ד לא] ביאר ששמרה אותן מצעות עצמם שיזכירו להם תמיד את ה"שעה אחת" של ההתעוררות לתשובה, וזה שכרו בעולם הזה להצילו מהחטא שיקנה עולמו על ידי ראיית וזכרון השעה אחת של תשובה.

65. דעת התוס' שטלית שאולה פטורה מדאורייתא לעולם, ולאחר שלושים יום חייבת

במצות ציצית שסגולתה לשמרו שלא יתור אחרי עיניו, בכל זאת נתגבר עליו יצרו להכשילו דוקא בלא תתורו וטרח מאד לעבור עבירה, ואף על פי כן זכה שהמצוה הצילתו וגרר את הזונה עמו לגירות ותשובה.

63. התוס' ביבמות [כד ב ד"ה לא] הקשו הרי לא קבלו גרים בימי דוד ושלמה מפני חשש שבאו שלא לשם שמים? ותירצו שבטוח היה שסופה לעשות לשם שמים. ובתוס' יבמות [קט ב ד"ה רעה] כתבו שאם מתאמצים להתגייר

שלשים יום פטור מן המזוזה. מיכן ואילך, חייב במזוזה. (66)

אבל השוכר בית בארץ ישראל, אף על פי שאין זה ביתו, עושה מזוזה לאלתר, מיד בכניסתו, משום שעל ידי זה יתרבה ישוב

ארץ ישראל, שהרי הקובע מזוזה אסור לו ליטלה משם אפילו כשיוצא מדירתו, כדאמרינן בבבא מציעא [דף קב א], לכן אם יקבע מזוזה בדירתו השכורה, בקושי יצא ממנה, מפני שיצטרך לטרוח במזוזות חדשות לדירתו האחרת, ואף אם יעזוב דירה

רק מדרבנן משום שנראית כשלו. ורבנו תם בתוס' חולין [קי ב ד"ה טלית] הוכיח מכאן שסתם שאלה לשלושים יום כמו הלוואה. והתוס' חולקים עליו, וכן דעת הרמב"ם [שאלה ופקדון א ה] שאין סתם שאלה לשלושים יום.

והתוס' חולין [שם] והרא"ש שם [פ"ח כו] דנו על השואל טלית ורוצה להטיל בה ציצית תוך שלושים יום אם יכול לברך וכתבו שאפשר שדין זה דומה לאשה המקיימת מצות עשה שהזמן גרמא שהיא פטורה, ואם רוצה יכולה לברך, [ודעת הרמב"ם [ציצית ג ט] שלא תברך הובא לעיל מג א בהערות]. ודחו שמצוה שאנשים חייבים בה יכולה לקיים ולברך אבל טלית שאולה היא טלית שכולם פטורים בה מחיוב ציצית ולכן לא יברך השואל, וסיימו, והמברך לא הפסיד וכן פסקו האחרונים. [באו"ח יד ג]. וכתב הפתחי תשובה [יו"ד רפו יז] שמתעם זה יכול להטיל ציצית בתוך שלושים יום, ויועיל גם על שעת חיוב לאחר שלושים יום וראה להלן ביחס למזוזה.

והרא"ש כאן [סימן ב וסימן י] חידש שפטור טלית שאולה הוא כששואל טלית בלי ציציות אבל השואל טלית מצוייצת חייב לברך, ובחולין [שם] ביאר הרא"ש שכיון שהמשאיל יודע שכונת השואל לקיים בה מצות ציצית נותן לו במתנה על מנת להחזיר. והריטב"א בחולין [קלו א] כתב שבשואל טלית מצוייצת חייב מטעם אחר, שכל הפטור מהתורה הוא על "גדילים תעשה לך" והיינו מעשיית הציצית אבל כשיש בבגד ציצית חייב מן התורה. ולפי דבריו

אפילו משאיל לו במפורש כדי שלא יתחייב בציצית חייב, וראה שער הציון [או"ח תקפא ה] שפוטר באופן זה ובגליון רע"א [יד ג] העיר שברא"ש [סימן ב'] מבואר שחייב אפילו באופן כזה.

ובנמוקי יוסף משמע שהשואל טלית אפילו שהוא "פטור" מלהטיל בה ציצית אם רוצה לקיים מצוה יכול להטיל בה ציצית ולברך, ומקיים מצוה דאורייתא שהדרשא רק "לפטור" אבל יכול לקיים את המצוה מן התורה.

66. התוס' בתירוץ ראשון כתבו שהחיוב מן התורה ובתוך שלושים פטור משום שאין זה דירה, וכן דעת החינוך [תכג] ראה מנחת חינוך שם [ב]. ובתירוץ שני כתבו התוס' שהחיוב רק מדרבנן ומדאורייתא פטור כיון שאין הדירה שלו. וכתב הנחלת צבי [יו"ד רפו] בשם סידור דרך החיים שאם שכר ליותר משלושים יום חייב מיד כשנכנס לדור. והבית הלוי על התורה [בסוף הספר דף לז] כתב שכן מבואר בנמוקי יוסף. וכתבו שדין זה תלוי בשני התירוצים בתוס', שאם החיוב הוא רק מדרבנן משום שנראה כביתו, חייבו חכמים רק אחרי שדר בו שלושים יום, אבל אם החיוב הוא מן התורה ובתוך שלושים פטור כי לא נחשב דירה, מסתבר שאם דעתו לגור בו יותר משלושים יום חייב מיד.

והמנחת חינוך [תכג ב] מסתפק אם קבע מזוזה בתוך שלושים יום אם היא כשרה לזמן חיובו או שהיא נחשבת "מן העשוי". וכתב

זו, ישכרנה ישראל אחר בקלות כיון שיש בה מזוזות, ועל ידי זה שחייבוהו לקבוע מזוזה בדירתו השכורה נמצאת ארץ ישראל מיושבת⁽⁶⁷⁾.

שנינו במשנה: **תפלה של יד אינה מעכבת** את של ראש ותפלה של ראש אינה מעכבת את של יד, ואם הניח אחת מהם, קיים את אותה מצוה בפני עצמה.

אמר רב חסדא: לא שנו שאין תפילין של יד וראש מעכבות זו את זו, **אלא שיש לו** שתיהן והניח אחת, **אבל אין לו** אלא אחת והניחה, **מעכבת** ולא קיים אף מצוה אחת.

אמרו לו: וכי אמרת כן? שאפילו מצוה אחת לא קיים?

אמר להו רב חסדא: לא אמרתי כך! שחזר בו מדין שאמר תחילה. ואמר: וכי תעלה על דעתך **דמאן דלית ליה תרי מצות** אלא אחת, **חד מצוה נמי לא ליעביד?** אלא ודאי דכשאינ לו אלא אחת, יניחנה, שאין מעכבות זו את זו ולא כפי סבירתי בתחילה.

והוינן בה: **ומעיקרא**, דאמר רב חסדא דכשאינ לו אלא אחת מעכבות זו את זו ולא יניחנה, **מאי קפבר?**

ומשנינן: סבר דלא יניח האחת **גזירה שמא**

הפתחי תשובה [יו"ד רפו יז] בשם אשל אברהם שכיון שפסקו תוס' והרא"ש שיכול לברך על טלית שאולה בתוך שלושים יום [הובא לעיל] הוא הדין במזוזה. וממילא פשוט שהמזוזה והציצית כשרה.

אבל בתשובות רבי עקיבא איגר [סוף סימן ט] מסתפק אם קבע מזוזה כשלא גר בבית עדיין. והוסיף ואפילו מי שיוצא מביתו לכמה ימים שהוא נפטר ממזוזה וגם לא מקיים את המצוה מחוץ לביתו, שיהיה חייב לברך על המזוזה כשיחזור לביתו. ובאמת המגן אברהם [יט א] כתב שהקובע מזוזה קודם שגר בבית יברך בשעה שנכנס לדור ויצונו לדור בבית שיש בו מזוזה" ופשוט לו שהמזוזה כשרה כמו שהטלת ציצית היא לפני שלובש והמצוה רק בשעת לבישה, אבל הברכי יוסף חולק וכתב שתיקנו את הברכה והנוסח, רק בשעת קביעת המזוזה.

והאחרונים חולקים על תשובת רע"א הנ"ל ראה נחלת צבי [יו"ד רצא] ותשובות עין יצחק [יו"ד לא] ודבר אברהם [ח"א לו בהג"ה]. ונקטו שגם כשיוצא מביתו מקיים מצוה מזוזה. ורע"א הוכיח מהמגן אברהם [כא א] שכתב

שרוד המלך הצטער על שהוא ערום ממצוות [לעיל מג ב] דוקא בבית המרחץ ולא בלילה כשישן בלי ציצית משום שקיים מזוזה, אבל בבית המרחץ אין מזוזה, ולמד מזה רע"א שהיוצא מביתו לא מקיים מצוה מזוזה, [הובא לעיל מג ב] ורחו האחרונים הנ"ל שכונת המגן אברהם שבבית המרחץ הצטער משום שלא היה מסובב ומוקף במצוה מזוזה, אבל בודאי שמקיים את המצוה.

67. כך פירש רש"י, וכתב הבית הלוי על התורה [בסופו דף לז] שלפי טעם זה השוכר מגוי בארץ ישראל שיכול ליטול את המזוזה כשיוצא מהבית יהיה פטור כל שלושים יום, ולא מצינו חילוק זה? וגם הרמב"ם [תפילין ה י] השמיט הטעם משום יישוב ארץ ישראל. ותירך שהרמב"ם מפרש את הטעם, שכיון שיש מצוה לגור בארץ ישראל לכן קביעת הדירה היא אפילו בפחות משלושים יום, אבל פונדקי פטור אפילו בארץ ישראל משום שדירתו ארעי. ופירוש זה הוא דוקא לפי התירוק בתוס' שהחייב לאחר שלושים יום הוא מדאורייתא.

יפשע, שאם אתה מניחו להניח תפלה אחת, יפשע ולא יקנה האחרת שחסרה לו. ולכך גזרו שלא יניח כלל שמעכבות הן זו את זו וממילא יקנה את האחרת כדי לקיים מצות תפילין. ולבסוף, חזר בו רב חסדא וסבר שלא אוסרים להניח אחת ויקיים על כל פנים מצוה אחת.

אמר רב ששת: כל שאינו מניח תפילין עובר בשמונה מצוות עשה, שהרי ארבע פרשיות יש בתפילין, ועל כל פרשה נאמרו שני עשין, א. "וקשרתם לאות על ירך", ב. "והיו לטוטפות בין עיניך" הרי כאן שמונה.

וכל שאין לו ציצית בבגדו עובר בהמשה מצוות עשה, א. "ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם", ב. "ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת", ג. "והיה לכם לציצית", ד. "וראיתם אותו" (68), ה. "גדילים תעשה לך".

וכל כהן שאינו עולה לדוכן לברך את העם בברכת כהנים עובר (69) בשלשה מצוות עשה האמורות בברכת כהנים: א. "כה תברכו את בני ישראל", ב. "אמור (70) להם יברכך ה' וישמרך וגו'", ג. "ושמו את שמי על בני ישראל".

וכל מי שאין לו מזוזה בפתחו עובר בשני

והשפת אמת פירש שחייבו משום יישוב ארץ ישראל כיון שהמזוזה שומרת על הבית ורצו שישמור בתי ארץ ישראל כדי ליישב הארץ.

68. כך פירש רש"י, אבל הרמב"ם בספר המצוות בדרש תשיעי כתב המצוה החמישית "על ארבע נפנות כסותך". ותמה בזה הרקיע [במצות עשה יד] שאין בפסוק זה שום תוספת מצוה. והאריך שם להוכיח כפירוש רש"י שיש מצוה בראיה, וראה לעיל מג ב מקורות למצות ראה בציצית.

69. כתב הרמב"ם סוף הלכות תפילה שכהן שאינו עולה לדוכן: אף על פי שבטל מצות עשה אחת הרי זה כעובר על שלש עשה, וכתב הכסף משנה שם שהרמב"ם סובר שאינה ביטול מצוה ממש כיון שאינה בלשון ציווי אלא "כה תברכו". והפרי חדש [או"ח קכח ב] פירש שהרמב"ם כתב כן משום שמצות "אמור להם" דרשו חז"ל על ישראל שאומרים לכהנים לברך, [ראה להלן שלדעת הרמב"ם זה לא מעכב את הברכת כהנים] וגם משום שבירושלמי כתוב שעובר רק על עשה אחד. אבל הגר"א [או"ח

שם] ציין לספר המצוות להרמב"ם שרש ט שמבאר שאם נכפל עשה כמה פעמים אינו מצוה נוספת רק לחיזוק החיוב והביא הגמרא כאן, ועדיין קשה שבהלכות תפילין [ד כו] לא כתב הרמב"ם כך ביחס לשמונה מצוות בתפילין.

70. כתבו התוס' שהכהן מבטל את העשה רק אם קורין לו לעלות ואינו עולה וכן כתב הטור ושו"ע [או"ח קכח]. ודעת תוס' שמצות ברכת כהנים דאורייתא היא דוקא כשאומרים לכהנים לברך ולכן בכהן אחד שהגמרא בסוטה [לח א] אומרת שלא אומרים לו לברך אין מצוה מן התורה רק מדרבנן. וכתב הגר"ז שדעת הרמב"ם שכהן אחד גם מצווה לברך מדאורייתא, ורק את המצוה "אמור להם" שישראל יקרא לו אין בכהן אחד שהיא מצוה בפני עצמה ואינה מעכבת את הברכת כהנים דאורייתא.

ובאמת הטור הביא דעה שכהן אחד לא עובר בעשה כשאינו מברך משום שאין באחד "אמור להם" והטור חולק וכתב שאמור להם נאמר לכהנים. ותמה הבית יוסף הרי הטור פוסק שעובר בעשה רק אם קראו לו ולא עלה לברך

והנקראת "מנחת נסכים", ויין, הנקרא "נסך". שיעור הסלת, השמן והיין, מפורשים בתורה [במדבר טו, ד-י], ומנחה זו מוקטרת ונשרפת כולה על גבי המזבח.

המשנה מבארת האם מעכבים המנחה והיין זה את זה, ובסוגיית הגמרא נידון מה קודם להקרבה – מנחת נסכים או היין.

הסלת והשמן, הבאים ל"מנחת נסכים", אין מעכבין בהעדרם את היין, אלא מביאין יין לנסכים בלא סלת ושמן.

ולא היין מעכבין, שבהעדר יין מביאים סלת ושמן לבדם, ואפשר להביא את היין אף במועד אחר⁽¹⁾.

כל המתנות הניתנות מן הדם, בין בזריקה בין בנתינה באצבע על קרנות המזבח, שניתנות על המזבח החיצון אין מעכבות בדיעבד זו את זו, ואפילו אם נתן מהן מתנה אחת מכפרת הנתינה הזאת.

מצוות עשה, דכתיב בפרשת שמע ישראל "וכתבתם על מזוזות ביתך", וכן כתיב בפרשת והיה אם שמוע "וכתבתם על מזוזות ביתך", הרי כאן שתי מצוות עשה.

ואמר ריש לקיש: כל המניח תפילין מאריך ימים, שנאמר בישעיה "ה' עליהם יחיו ולכל בהן חיי רוחי ותחלימני והחייני", והיינו שאותם שנושאים עליהם שם ה' בתפילין – יחיו!

מתניתין:

קרבנות עולה של בהמה או קרבנות שלמים [בין שהם של יחיד בין של צבור], וחטאת ואשם של מצורע – טעונים מנחת נסכים. אבל שאר חטאות ואשמות, וכן בכור ומעשר ופסח, וכל קרבנות העופות – אינם טעונים מנחת נסכים.

הנסכים הם: מנחת סולת הבלולה בשמן,

פסוק, אולם במנחת נסכים אין לזה פסוק, ובגמרא לעיל [כו א] נראה שצריך פסוק נפרד לשמן שמיעוטו מעכב את רובו, פסוק אחד במנחת נסכים ואחד במנחת נדבה, ואם כן, בזה שאין פסוק מהיכן לומדים ששמן וסולת מעכבים זה את זה.

ותירצו התוספות, שלאחר שאנו לומדים שבמנחת נסכים מיעוטו מעכב את רובו כמו במנחת נדבה, אם כן, עכשיו לכל הדינים שוה מנחת נסכים למנחת נדבה ולכך הסולת מעכבת השמן אף במנחת נדבה.

והגרי"ז תירץ את קושיית התוספות, שכל מה שצריך לימוד מיוחד על מנחת נסכים בנפרד הוא רק לגבי זה שמיעוט השמן מעכב את רובו, שכזה כיון שמנחת נדבה היא לוג אחד ומנחת

ובכהן אחד אין קוראין לו ואיך יעבור על העשה? ותירץ, שאם קראו לו עובר בעשה. אבל הט"ז [קכח ג] והפרי חדש וחידושי הגהות בטור כתבו שמה שכתב הטור שדוקא קראו לו ולא עלה עובר נאמר רק בשני כהנים שיש כהן אחר שיברך אבל בכהן אחד שאם לא יעלה אין כהן אחר שיברך עובר בעשה אם לא מברך אפילו אם לא קוראים לו.

1. התוספות הקשו, שמשמע מדברי המשנה שרק היין אין מעכב הסולת והשמן, אולם הסולת והשמן בעצמם מעכבים זה את זה, דהיינו שאינו יכול להביא סולת בלי שמן, ולכאורה מה המקור לדין זה שסולת ושמן מעכבין זה את זה, שהרי על כל מנחת נדבה יש